

Jagoda Truhelka: o njezinoj šezdesetgodišnjici

Smrekar, Zdenka

Source / Izvornik: **Vijenac, 1924, 2, 233 - 235**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:206:147155>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[RGISKO - Repository of the City and University Library Osijek](#)

V I J E N A C

GODINA II.

U ZAGREBU, 16. TRAVNJA 1924.

KNJIGA III., 8.

JAGODA TRUHELKA

(O NJEZINOJ ŠEZDESETGODIŠNJICI) Napisala dr. ZDENKA SMREKAR.

»Što nam je na svijetu svetije i više, ako ne iskrenost i istina? Čemu nam sva kultura i uglađenost, ako nam nestaje istine i iskrenosti?« —

J. Truhelka: Plein air.

D sviju naših žena, koje su se radom svojim istakle u javnome životu, Jagoda Truhelka zauzima bezuvjetno jedno od najvrednijih i najodličnijih mjesta. Taj rad njezin obuhvatajući kroz dugi niz godina razna područja djelovanja uvijek je dosljedan i skladan u sebi, uvijek vjieran onim idejama i idealima, što si je Truhelka postavila u mladim svojim godinama i odano im služila sve do danas. Pa zato kad ona u svoj tišini i čednosti slavi šezdesetgodišnjicu svoga života, pravo je, da se hrvatska javnost, a napose hrvatski ženski svijet sjeti njenog uspješnog i požrtvovnog rada, njenog truda i nesebičnog djelovanja, pa da je tom zgodom pozdravi i dade počast Truhelki, spisateljici i nastavnici, uzgajateljici i revnoj trudbenici, a nadasve njoj kao ženi rijetkih sposobnosti i vrlina, kao čovjeku čvrstog, nepokolebivog značaja, kao skladno izgrađenoj ličnosti.

To je upravo ona najljepša i najvrednija strana čitavoga njenog bića, da je već u ranoj svojoj dobi stala na tako visoko i čisto mjesto, da je od života trajno tražila samo one najdublje i najčišće vrednote, da im je služila iskrenom dušom i poštenim srcem, da je rad njih trpjela i stradala, da se u toj borbi izgrađivala sama sve svjesnije i jače, dok se nije probila vlastitim trudom na onu visinu, do koje se mogu da dignu samo najbolji i najvredniji. To je ovaj duboki unutarnji sklad čitavog bića njenog, koji stvara osnov svem njenom djelovanju, i zato je posve nemoguće lučiti Truhelkin rad od njezine ličnosti, u svakom djelu. U svakom je činu ona cijela, potpuna, dosljedna i uvijek sebi vjerna. Zato su i sva njena djela živi odraz njene osobnosti. Ono,

što Truhelka voli, što je spoznala kao pravo i vrijedno u životu, ono, za čim se zanosi svim srcem, čemu služi svom dušom, to će ulaziti u njena djela, o tom će ona da piše iskreno, jednostavno, bez fraze i poze, onako, kako je doživljeno i proćučeno.

Zato već u prvim djelima njezinima, u ranim romanima i pripovijetkama, koje su izišle u Nadi, Vijencu i Domaćem Ognjištu izbija ona velika ozbiljnost, koja jasno govori, kako spisateljica tih djela duboko i mirno gleda u život, kako nastoji da nađe u njemu ono, što je neprolazno, što apsolutno vrijedi, i što jedino daje tom životu našem posvetu i ljepotu. Njoj nije život šala ni igra, ne smije to da bude razdoblje površnog lepršanja amo tamo, vječnog traženja i vrludanja, već ga treba provoditi u svjesnom i ustrajnom radu i u vечноj brizi oko ljepote i dostojanstva čovjeka u sebi i u drugima. Život je svet, ako služi nesebičnim, vrijednim ciljevima, a samo čista žena može da provodi uistinu lijep i vrijedan život. To je Truhelkino uvjerenje i zato nam iznosi čitav niz takvih čistih ženskih likova, koje se bore i trude, da se probiju u životu vlastitom sposobnošću i radom do one visine, gdje se unutarne smiruju, jer su iz sebe učinile najviše, što su mogle, i gdje imaju pravo na onu veliku pravu ljubav, koja se ne poklanja, ali koja se zavređuje i koja jednako i prima i daje. Sve te junakinje njenih romana sve su to potpuni ljudi, ponosni i samosvijesni, ljudi, koji znadu, da je ono, što hoće uvijek vrijedno i dostojno čovjeka. Nisu to uvijek sretno žene, jer život nije idila već kruta ozbiljnost, i onima najboljima ne daje najviše, već ih često teško iskušava, ali su to žene i djevojke unutarne tako lijepe, da su vrijedne i najveće sreće. Pa sve

i onda, kad su im se razbile te prve sanje o sreći, kad je gorko iskustvo u obliku razočaranja ranilo ta mlada srca, onda one ne će pasti u očaj i beznadno naricanje, već će ih ta bol pomoći do potpune nutarnje izgradnje. One će naoko biti opore i tvrde, a na duši svojoj pune dobrote i blagosti, i znat će da se snađu u neizbježivo, u ono nepromjenljivo, znat će da nađu jedan vrijedan sadržaj svome životu, koji i ako ne će da toplom srećom prelije sve biće, ipak će im podati svijest o svrhovitosti i smislu vlastitoga života. I taj će se smisao uzdignuti kao dužnost velika i sveta, kojoj treba služiti čitavim srcem, i svom umnom i moralnom snagom. Tu onda nema popuštanja samome sebi, nema kompromisa sa svojim vlastitim ja, tu se okrutnom strogošću do u najmanje sitnice provodi ono, što si je čovjek sam izgradio kao svoj životni nazor, pa mu onda i služi krvlju od srca trajno i nepokolebivo.

Svaka od tih njezinih junakinja ima da nosi svoj životni križ, svaka ima da trpi, da pregara bar jedan dio lične svoje sreće. Eto tako to u životu biva, i spisateljica sama predobro znade, da je bol onaj najveći majstor u ljudskome životu, koji daje oblik i dublinu ljudskoj duši, i da onaj, koji nije trpio, koji se nije proborio kroz vlastite patnje, i ne može da bude potpun čovjek. A njezine su žene potpuni ljudi, od kojih svaka znade, da je život uvijek onda vrijedan, kad se služi čistim, nesebičnim ciljevima. Unutarnje lijep i skladan čovjek uvijek će znati, zašto da živi, a čista i umna žena nosi blagoslov i ljepotu, kud stupa, i čini život ljepšim i vrednijim svakomu, s kim se susreće na svom životnom putu.

Tako eto Truhelka gleda na život, i ovo bi svoje uvjerenje ona htjela da preda onima, koje još nisu ranjene od života, koje nose sunčanu vjeru i pozdanje u ljepotu života, htjela bi, da sve svoje bogato znanje i iskustvo, da svoj unutarnji sklad i vedrinu prenese na žensku mladež, da im dade pravi putokaz za život, da ih sačuva od mnoge neugodnosti i nastranosti. Tako nastaju pisma njenoj učenicu, sabrana pod naslovom »U carstvu duše«, pisma, u kojima je sadržana sva njezina životna filozofija, nazor njezin izgrađen na iskustvu, a osnovan na čistoj, plemenitoj ženskoj duši. Zato ta pisma nisu hladna pouka, što proizlazi iz pukog logičnog rezoniranja, već su istinita i iskrena sinteza bogatog i napornog života jednog, koji je uvijek tražio ono najvrednije i stao na uvjerenje, da se prava sreća čovjekova osniva samo na duhovnim vrednotama, i da je svaki život, koji je izgrađen na izvanjskim elementima — slavi, bogatstvu i časti — zapravo u sebi pust i prazan. Zato su to riječi, što idu od srca k srcu, to je knjiga, što postaje

prijateljem i savjetnikom, jer u sebi krije bogato blago istine i ljepote.

Nije to jedino njezino djelo namijenjeno mladeži. »Naša djeca« i »Tugomila« jednako su izrasla iz velike ljubavi za omladinu i iz unutarnje želje i potrebe, da im dade ono, što je najljepše i najbolje u duši njezinoj, ono, što je ona spoznala kao najvrednije u životu i za život. A navlastito treba djevojke naše uvoditi u život sigurnom rukom i toplim srcem, pokazivati im već za rana, da život nije igra ni zabava, već da svatko ima da ispuni izvjesne zadatke, da je pri tom neizbježiva borba, ali da je ona lijepa i nadasve časna, ako čovjek služi čistim nesebičnim ciljevima. Ona im pokazuje, kako najviše vrijedi u životu onaj, koji se probio i poborio sam vlastitom unutarnjom snagom, i kako je u tom sreća i posveta života, jer takav čovjek može mnogo iz sebe da daje, a zapravo malo od drugih traži.

A najljepše je onima davati, iz čije si sredine sam niknuo, na čijoj si grudi izrasao upijajući iz nje i tjelesnu i duševnu snagu svoju — najljepše je davati i služiti narodu svome. Zato sva Truhelkina djela odišu dubokim i iskrenim patriotizmom. Nije to patriotizam velikih riječi i zanosnih fraza, koje se tako zvonko izbacuju u svijet, da onda trenutačno djeluju, pa da poput slamčice brzo zamru, — već je njezino domoljublje duboko i teško, to je gotovo krvava veza čovjeka s tom rođenom grudom, koja u sebi povezuje svu prošlost njenoga naroda, i na kojoj se sadašnjim radom izgrađuje budućnost. To je onaj patriotizam, o kome se malo govori, ali u čijem se duhu radi trajno, nepokolebivo, vjerno. Nikad domovina i briga oko njena napretka ne smije da bude sredstvo, po kome će se polučiti časti i zadovoljiti lične ambicije, — već je to svetinja veća i vrednija od svakog individualnog života. Imati domovinu, nositi je u duši svjesno i čisto, služiti joj nesebičnim radom — to je vrijedan i uzvišan smisao života, koji može da čovjeku nadomjesti ličnu sreću. A to neka mladež za rana upozna, neka je uzgajatelji njihovi i vlastitim životom i radom svojim kao i drugim čistim primjerima nesebičnoga patriotizma u tome potkrepljuju, kako to i Truhelka čini svakom zgodom i svakim djelom svojim.

Što više, ona hoće da već i oni najsitniji u tom duhu rastu i dišu, ona želi, da se već mala hrvatska dječica tako uzgajaju, kako će danas-sutra svjesno domovini služiti. Zato su i njeni »Zlatni danci«, djelo namijenjeno djeci našoj, bogato protkani domoljubnim biserjem, pa su i s te strane, kao i sa svoje uzgojne i zabavne uistinu zlatna knjiga, najbolja svoje vrste u književnosti našoj. Samo proči-

JAGODA TRUHELKA.

šćeno, otmjeno žensko srce tako duboko i sigurno gleda u dječju dušu, samo čista ruka tako miluje — i tako piše.

A uporedo s tim bogatim književnim radom ide njezino djelovanje kao nastavnice i uzgajateljice. Punih četrdeset godina radila je na tom polju ustrajno i savjesno i odgojila čitave generacije ženskoga naraštaja. A djelovala je snagom svoje skladne i izgrađene ličnosti, unutarjom ljepotom čovjeka i toplinom čistog ženskog srca. Nađu li se te sposobnosti harmonično povezane u jednog čovjeka, onda je razumljivo, da mu rad mora biti uspješan, što više, da na svakom djelu njegovu ima neka posveta, i kud stupa, što god čini, blagoslov je na svakom koraku njegovu. Možda se to i ne zna, možda se u toj velikoj žurbi života to i ne zamjećuje, jer su oni, koji to u sebi nose, uvijek najtiši i najskromniji, — ali negdje u nekome — i opet u tišini — to dalje živi i grije poput vječnog svijetla, jer pravo kaže Maeterlinck: da se prava ljepota ne može izgubiti, i da ono, što je u sebi lijepo, uvijek pročišćuje. I ako se ta unutarja vrijednost i snaga dalje prenosi i dalje živi, onda je i to jedna besmrtnost, i to ne ona najmanje vrijedna.

Uzme li se još u obzir, da je Truhelka i aktivno radila oko organiziranja hrvatskih žena u Bosni, oko podizanja prosvjete širih narodnih redova — onda bi bio time u glavnim crtama prikazan njezin rad zaslužan i vrijedan, koji sav izgrađen na najstalnijim osnovama — na istini i poštenju — krije u sebi pravu vrijednost i veličinu, a svijest o tome neka joj je najljepše priznanje o njenoj šezdeset-godišnjici.

A njezin život? Jednostavan je u svojim obrysima i u nekoliko riječi ispričovijedan: rođena u Osijeku 1864. gdje joj je otac bio učiteljem, svršila je preparandiju u Zagrebu, službovala u Gospiću, zatim na zagrebačkom liceju, pa u Banjaluci i u Sarajevu, sve dok se nije povukla u mir. A u tom jednostavnom okviru odvijao se bogat i dubok život jedan, pun truda i poštena nastojanja, pun prijedora i odricanja, ali i pun ljepote i prave veličine, jer je uvijek stajao na visini ljudskog dostojanstva.

Hrvatski se ženski svijet ponosi tom odličnom kćeri hrvatskoga naroda, pa joj o njenom jubileju zahvaljuje za sav njezin vrijedan i uspješan rad.